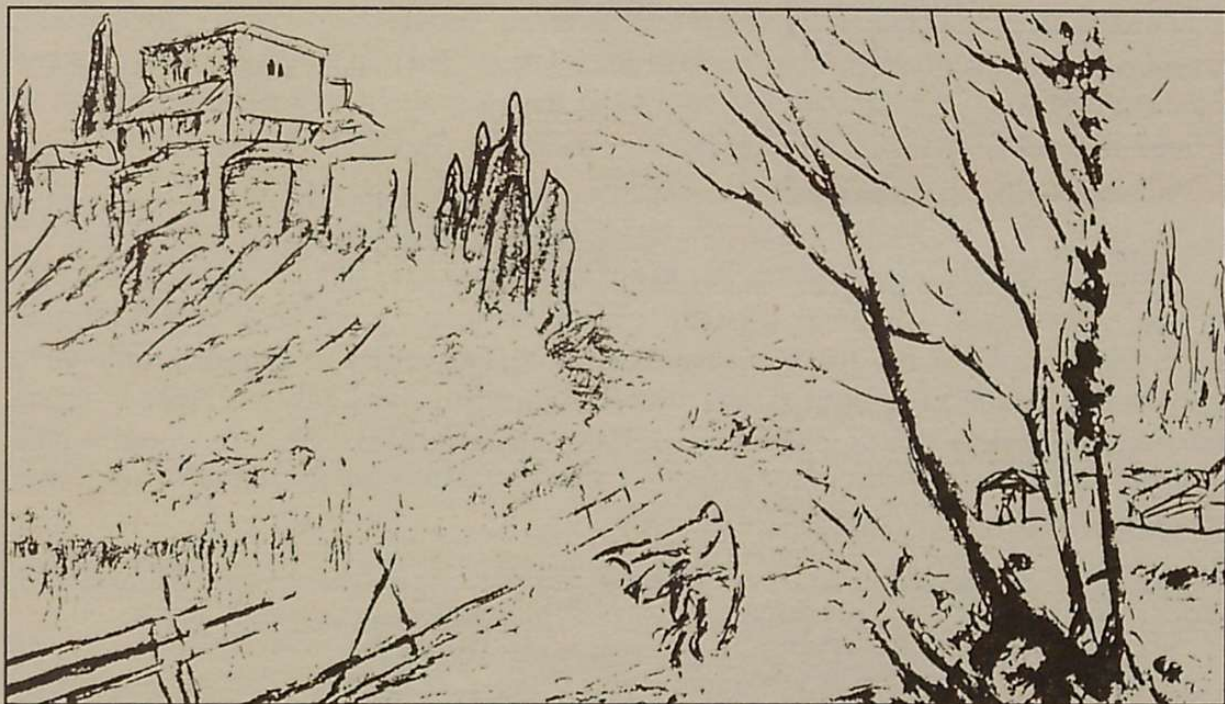


“ALLERRUKO AMONAK SUA PIZTU DU!”

Garai urrutiko urte galduetan ba omen zegoen Lezo izeneko herri ttikian artzai franko. Haietako bat, Joxe-Iñaxio —Eguzkibizkar— baserrikoa dugu. Joxe Iñaxiok ez zuen ardi askorik, berrehun bat besterik ez, baina hala ere, artzaintzatik ateratzen zituen bere bizimodu apala aurrera eraman ahal izateko behar zituen xoxa urriak. Jaizkibel mendian barrena ibiltzen zen bere artaldean eramanaz, beti aiheka batetik bestera larre egokien bila. Gure artzai gaztea oso zoriontsu bizi zen, baina zenbaitetan gaueko aldean gehienbat, ardi pare bat lapurtzen zioten, eta hortik zetorkion kezka haundia, hilean behin ostu egiten baitzioten, eta hura ez zen martxa noski!

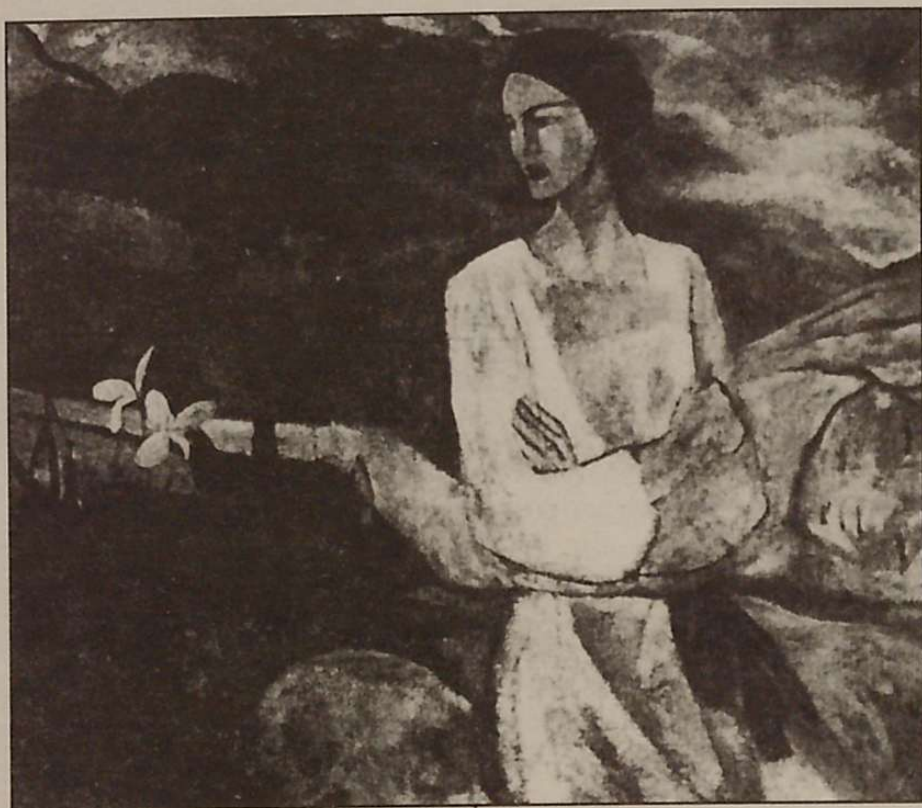
Behin, abuztuko arratse batean, hamarrak aldean, Endara baserriko neska gazte, polit eta liraina ikusi zuen bere artaldeari begira. Neska ez zen handik mugitzen, begira eta begira ari bait zen. Joxe Iñaxiok ez zekin nora edo nori begiratzen zion. Berari ote?, edo artaldeari? Ederra zen benetan Endarako neska hura! Joxe Iñaxiok neskari begiratu zion, eta nahi-gabea bien begiradak elkarrekin topatu ziren. Hura pirpira Joxe Iñaxiok bere bihotzean sumatu zuena!

Hurrengo goizean, gure artzai gaztea esnatu zenean, eta eguneroko ohiturari jarraituz, ardien kontatzeari ekin zion. Eta hara, berriro beste bi falta zitzaizkiola! Hura pena! Berehalaxe Endarako neskaren oroimena etorri zitzaion burura, eta gehiago pentsatu gabe Endarako atarira bertaratu zen. Han neskarengatik galdetu bezain pronto aurrera atera zitzaion. Arrapaladan, Joxe Iñaxiok bere presentziaren zergatia azaldu zion neskaren nigar malkoak sortaraziz. Neskaren nigarrak Endarako jauna erakarri zuen eta gertatuaren berri



Ixtorio hau Lezoko lurraldean gertatu zen duela urte luze, egia eta leienda nahasten diren garai zahar haietan.

*Endarako
neskatil hura
arrant eder
eta liraina
zen.*



edukitzean, bertatik bidali zuen gure Joxe Iñaxio karraxi eta birauen artean: Alde hemendik Eguzkibizkarreko seme bilaba!

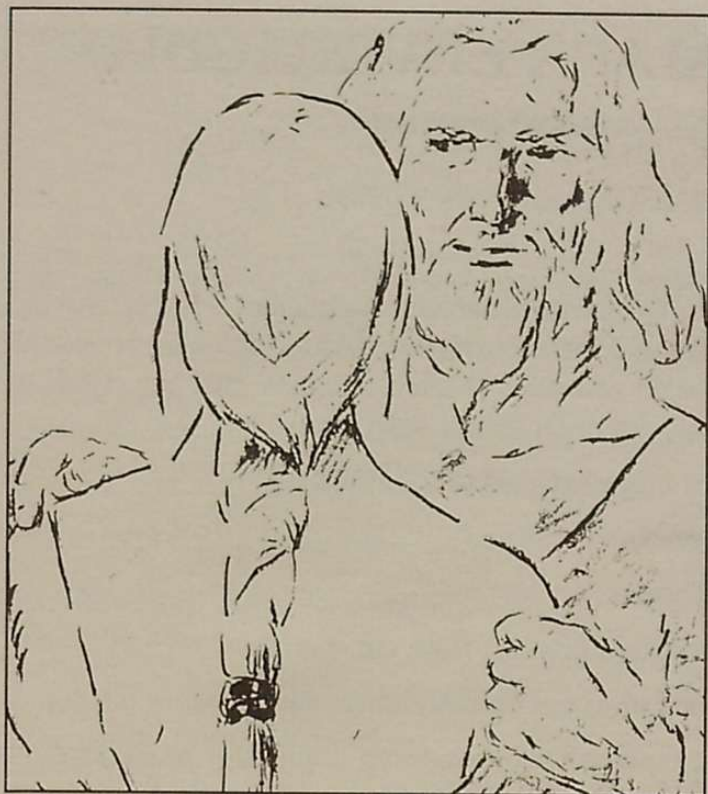
Igaro ziren egunak, eta gertatua erdi ahazturik zegoenean, beste bi ardi lapurtu zizkioten berriro ere gure artzai gizajoari. Joxe Iñaxiok —egoskor— makila hartu zuen, eta Endarako bidean ipini zen. Baserritik hurbil zegoenean, neska bistatu zuen erreka ondoan, etxeko gobara egiten ari zelarik. Gehiegi pentsatu gabe neskarengana abiatu zen. Neska ez zen izutu mutilaren presentziaz, eta gertatua jakin zuenean honela mintzo zen: —Joxe Iñaxio, ni ez nauzu bilatzen ari zaren lapurra. Badirudi hilero, lehenengo ilargi betearekin kaxkoa berotzen zaizula edo! —Orduan konturatu zen gure artzaia hilero, lehendabiziko ilargi betean ostu egiten ziotela.

Bai Joxe Iñaxio eta bai Eider —honela deitzen baitzen Endarako neskati— berriketan hasi ziren, eta hurrengo hileko lehenengo ilargi beterako egin zuten akordioa. Hitzarmen honi jaramon eginez, hurrengo hilean, Ilargi Amandrea zero ilunean bete betea agertu zenean, Joxe Iñaxio eta Eider izkutatu egin ziren Eguzkibizkarrekoaren ardi artean. Gauerdian, Lezoko Santo Kristoren baselizako kanpaiak ordua jo zuenean, amonatxo zahar bat azaldu zen, eta gure bi gazteen usairik hartu gabe, bi ardi aukeratu, soka motzean lotu eta eraman nahi zituen. Une hartan, bi gazteak altxatu ziren, eta beren haserre bizia erakutsi zioten. —Ez al dizu lotsarik ematen, horren zaharra eta horren lapurra? —aurpegiratu zioten.

— Ez gaizki pentsa, Allerruko Amona nauzue eta hilero bi ardi behar izaten ditut jateko, bestela, nire ahizpak urteetan zehar hil diren moduan hilko bait naiz ni ere!

— Eta horregatik zabilta lapurrerian?

— Bai, bestela nondik jan eta nondik bizi!



*Endarako
Jaunak,
alabaren
nigarrak
aditurik,
karraxi eta
biranen
artean bidali
zuen artzaia.*

— Jaizkibeleko beste amonak, zure ahizpak oso famatuak izan ziren gure artean, mesede haundiak egiten zizkigutelakoz: euri ona legorte garaietan, kazkabarra itsasorantz desbi-deratu, gaitzak urrutira bidali,... eta makina honelakoak. Baina zuk noiz laguntzen diguzu?

— Oraindino inoiz, baina hilero bi ardi ematen badizkidazue, ekaitza Lezoko lurretara hurbiltzen denean, sua egingo dut Allerru mendixkaren gailurrean zuei abisatzeko. Honela jakin ahal izango duzue enbata noiz hurbiltzen zaizuen.

Amonaren burutazioa asko gustatu zitzaenez, hilero Eguzkibizkar eta Endarako ateetan ardi bana uzten zuten lehenengo ilargi beteko gauetan. Urteak igaro ziren, Joxe Iñaxio eta Eider Lezoko Santo Kristoren elizatzxoan ezkondu ziren... eta beren ondorengoen artean ohitura honek bizi bizirik iraun zuen urte luzeetan. Gaur ez da promesa hau betetzen, tradizioa galduta baitago, baina hala eta guztiz ere, Allerruko Amonak sua pizten du enbata Lezo aldera hurbiltzen den bakoitzean. Eta honela gaur egun, Gaintxurizketako baserri-tarrek honela esaten dute enbata doakiela ikusterakoan: ALLERRUKO AMONAK SUA PIZTU DU!!!

KARLOX BARRENTSORO

